

Werken voor patrijzen – uit de praktijk

Struikgroepje met rode kornoelje: extra dekking voor patrijzen.

© Dieter De Mets

Struikgroepjes met schietwilg zijn ook mogelijk, maar moeten op tijd en stond worden kortgehouden. © Dieter De Mets

Struiken voor patrijzen

Kleine groepjes lage struiken vormen een prachtig habitat voor patrijzen, het jaar rond. In de winter vormen ze vaak de enige schuilgelegenheid in een verder kaal landschap. In de zomer zoemen er insecten rond en in het lange gras aan de struikbasis zijn vaak goede broedplekken terug te vinden.

Jammer genoeg zijn door schaalvergroting heel wat kleine landschapselementen verdwenen uit het landbouwwand. Andere heggen en struikgroepjes worden niet langer beheerd en vormen een bron van ergernis voor de aangrenzende landbouwer. “Als jachtgroep hebben wij hier al enkele struiken en stukken hegered” zegt Noël Sanders uit WBE Hoppeland. “Dat hebben we gedaan door de struiken terug te snoeien wanneer ze te groot werden. Zo ondervindt de landbouwer er niet langer hinder van en groeit het draagvlak om deze struiken te laten staan.”

Waterloop begroeid met Rode kornoelje, 5 jaar na de aanplant.

© Dieter De Mets

In WBE Scheldeoord werken een aantal jachtgroepen hard aan een beter patrijzenhabitat. Zij plantten daarvoor ook extra struiken aan. Dieter De Mets, voorzitter van de WBE: “Dit doen we bij grachtkanten, waar het de landbouwer niet hindert. In totaal werden in een aantal jachtgroepen tientallen struikengroepjes aangeplant, meestal langs waterlopen. Vorig jaar stelde ik vast dat de provincie, bevoegd voor het beheer van de waterlopen, alle struikengroepjes langs de waterlopen aan het uitgraven was. De werken werden uitbesteed en de aannemer vond die struikengroepjes hinderlijk in zijn werken.

.....
Deze winter zullen in totaal over een afstand van 600 meter struikengroepjes aangeplant worden, dit alleen al in één jachtveld.
.....

Overleg met de gedeputeerde zorgde dat deze struikgroepjes in de toekomst blijven staan. En het aanplanten gaat verder. Deze winter zullen in totaal over een afstand van 600 meter struikengroepjes aangeplant worden, dit alleen al in één jachtveld. Ik verkies de rode kornoelje, omdat het relatief lang duurt alvorens dat een hoge struik wordt. Het is een eerder gedrongen plant en dat vormt veel minder een doorn in het oog van de landbouwer. Schietwilg is eveneens goed, maar die moet je op tijd en stond kort houden, anders heb je na een aantal jaar een uitkijkpost voor predatoren.”

Houtwallen, insecten en suiker

Twee dergelijke lage houtschermen worden gevlochten en op een afstand van 40 tot 50 cm van elkaar geplaatst. De tussenliggende ruimte wordt opgevuld met een los verband van snoeihout. © Schutting-info.nl

De jachtgroepen van WBE Scheldeoord zetten niet enkel in op struiken aanplanten voor de patrijs, maar gaan ook aan de slag met een ander concept, namelijk de aanleg van houtwallen. Dieter: "We hebben deze winter heel wat snoeihout verzameld. Dit hebben we gebruikt om een aantal houtschermen te maken. We plaatsen twee houtschermen parallel naast elkaar met een tussenruimte van ongeveer 40 à 50 cm. Die tussenruimte vullen we op met een los verband van afgezet snoeihout. Daardoor ontstaan onderaan holten waar patrijzen kunnen schuilen en broeden. Een nieuwe maatregel, maar iets waarvan we denken dat het kansrijk kan zijn voor patrijs, en die we dus zeker willen uittesten. Opnieuw een maatregel die niet veel plaats inneemt en waarmee we gemakkelijk aan de slag kunnen op ons jachtveld, ook zonder zelf over veel eigendom te beschikken.

Dit hout scherm groeit snel in. © Dieter De Mets

De houtwal in begroeide toestand. Het geheel vormt een weelde van groen, kruiden en bloemen en dus van insecten en noodzakelijke dierlijke eiwitten. © Dieter De Mets

De landbouwer steekt het slaghout van de afgezette knotwilgen normaal in brand. We konden hem overtuigen dat die houtschermen geen ruimtelijke impact hebben op de bedrijfsvoering. Op de foto kan je zien dat die houtschermen een weelde vormen van groen, kruiden en bloemen, en dus van insecten en noodzakelijke dierlijke eiwitten. Een aantal van die schermen zijn aangelegd op een plaats waar tot voor kort geen patrijs voorkwam. Dit jaar treffen we daar een ouderkoppel aan met zes kuikens. Ik denk dat de inspanningen lonen. Dat én een zeer intensieve predatorcontrole."

Naast schuilgelegenheid hebben patrijzen ook voedsel nodig. Voor volwassen patrijzen bestaat dit voedsel voornamelijk uit plantenzaden. Maar de kuikens leven in de eerste twee weken van hun leven uitsluitend van insecten. Het begin van de daling van de patrijzenaantallen in Europa viel samen met een daling in de kuikenoverleving. Dit tijdens een periode van intensivering en mechanisering in de landbouw, waarbij pesticiden steeds meer courant gebruikt werden. Zorgen voor een grotere voedselbeschikbaarheid voor de kuikens is één van de noodzakelijke maatregelen voor wie de patrijzenpopulatie wil herstellen of doen groeien. Ideaal is natuurlijk als je daarvoor kan werken met onbespoten stroken met wilde kruiden of faunamengsels, maar niet iedereen heeft de grond daarvoor. Ook voor wie geen grond heeft zijn er echter trucjes om insectenrijk voedsel op een gemakkelijk haalbare manier aan te bieden aan patrijzen. Dieter: "In de handel kan je gevriesdroogde meelwormen en andere insecten vinden. Die worden gebruikt als visvoeder of voer voor reptielen. Ik meng die gevriesdroogde insecten momenteel in mijn graanvoeder. Toegegeven, het is redelijk duur. Maar het is een proef waard. Vanuit de WBE Vlaamse Ardennen kreeg ik het signaal van een jager die blokken suiker van een kilogram begraaft in de buurt van de voederbakken. Dit trekt insecten aan. Ook dat test ik momenteel uit en stel inderdaad vast dat er meer mieren in die buurt gesignaleerd worden."

Keverbank en PARTRIDGE-mengsel

Een keverbank in zijn tweede zomer met daarnaast een strook braakliggende grond die open wordt gehouden en twee fauna-akkers. Vooral de fazanten blijken al sterk te profiteren van de maatregel. ©Hans Debruyne

“Ik las dat een keverbank voor patrijzen echt een meerwaarde kan betekenen” zegt Hans Debruyne van WBE Tussen Yzer en Houtland. “Daarom heb ik vorig jaar op een perceel in mijn eigendom een keverbank aangelegd”. In Vlaams-Brabant ging de groep van Pieter Moysons aan de slag met keverbanken: “We werkten daarbij met een combinatie van keverbanken en faunamengsels. De keverbanken lopen niet door tot tegen de perceelsgrens, maar blijven een stukje ervan weg. Dit moet het vossen en andere landpredatoren moeilijker maken de nesten te vinden”.

Ook Hans legde zijn keverbank aan tussen een stuk ingezaaid met PARTRIDGE-mengsel en een stuk met Hubertus-mengsel. “Voorlopig zie ik vooral fazanten massaal profiteren van deze maatregelen. Er waren opvallen veel nesten terug te vinden op de keverbank. Ook veldleeuweriken zijn er duidelijk meer sinds ik deze maatregelen neem. Kwartels en patrijzen zijn in de omgeving terug te vinden, en kunnen hopelijk van de maatregel gebruik maken. De faunamengsels zijn nu in hun tweede jaar, maar staan jammer genoeg iets te dicht voor patrijzen. In de omgeving ervan was vorig jaar een succesvol nest van grauwe kiekendief. Een soort die wel een patrijzen lust, maar toch een unicum voor Vlaanderen. Je ziet dat heel wat soorten profiteren van onze inspanningen.”

► Tekst: Kathleen Vanhuysse

Keverbank – achtergrondinfo & tips

De aanleg van een 'beetle bank' in het PARTRIDGE – demogebied Isabellapolder. © Korneel Verslyppeft

Een keverbank is een 2 tot 3 meter brede opgehoogde strook die ingezaaid is met een mengsel van polvormende grassoorten en kruiden.

De keverbank werd in de jaren '80 van de vorige eeuw ontworpen in Engeland als overwinterhabitat voor insecten die aan natuurlijke plaagbestrijding doen en vormt dus een win-win tussen landbouw en natuur. Wanneer de eerste keverbanken op het terrein werden aangelegd werd echter al snel duidelijk dat de akkerfauna, onder meer patrijzen en hazen, mee profiteert. Dat hoeft niet te verbazen: de overjarige polvormende grassen vormen een ideale broedplaats voor patrijzen. En omdat de beetle bank verhoogd is, is er weinig risico op uitspoeling van de nesten na een zware regenbui. Voor hazen is het mogelijk om uit de wind te liggen. Enkele kleine groepjes struiken (onder andere meidoorn, sleedoorn, hondsroos en liguster) aanplanten op de keverbank verhoogt de waarde voor de fauna nog verder.

De aanleg van keverbanken is één van de maatregelen die uitgetest en opgevolgd wordt binnen het PARTRIDGE-project, in de demogebieden van Assenede en Ramskapelle. Daar wordt de keverbank steeds aangelegd in combinatie met een perceel PARTRIDGE-mengsel. De keverbank is op zichzelf immers maar een smalle strook, wat betekent dat nesten van akkervogels kwetsbaar zijn voor predatoren die vaak gericht langs de randen ervan jagen. Door de stroken in te zaaien met PARTRIDGE-mengsel langs de keverbank, wordt de breedte van de dekkingrijke strook hoger. Dit verhoogt de overlevingskansen van de patrijzennesten, in combinatie met predatorcontrole.